

Handläggare: Matilda Ekström Sundberg
Telefon: 08-508 10 017

Till
Östermalms stadsdelsnämnd
sammanträde 2010-03-11

Svar på remiss angående anhörig/närståendepolicy för Stockholms stads äldreomsorg

Förslag till beslut

Förvaltningen föreslås besluta att överlämna remissvaret till kommunstyrelsen.

Göran Månsson
stadsdelsdirektör

Marianne Snell
avdelningschef

Sammanfattning

Enligt kommunfullmäktiges budget för år 2009 fick äldrenämnden uppdraget att arbeta fram en policy för anhöriga. Äldreförvaltningen har tagit fram ett förslag till en övergripande anhörig/närståendepolicy för Stockholms stads äldreomsorg. Socialstyrelsen ska utarbeta vägledning för kommunernas arbete med tillämpningen av lagändring om anhörigstöd. När denna vägledning tagits fram föreslår äldreförvaltningen att nya riktlinjer för dokumentation utarbetas och att utbildning ges till berörd personal.

Förvaltningens uppfattning är att förslaget till policy kan öka möjligheterna att stödinsatser blir så likvärdiga som möjligt över staden. Policyn anger att alla som arbetar inom äldreomsorgen bör ha ett gemensamt förhållningssätt och bemötande i kontakterna med anhöriga/närstående, vilket är positivt. De anhörigas medverkan är viktig för att utveckla bra helhetslösningar för de äldre.

Anhörigvårdare har i sina kontakter med anhörigkonsulenterna framfört önskemål om en större flexibilitet vad tidsförläggningen av insatsen avlösning under kvällar/helger. Pensionärsrådet instämmer i vikten av att anhörigkonsulenten samverkar med frivilligorganisationerna, men betonar särskilt nödvändigheten av ett kunskapstillskott vid frivilliginsatser.

Bakgrund

I maj 2009 beslutade riksdagen om en ändring i 5 kap 10 § socialtjänstlagen (SoL) om stöd till personer som vårdar eller stödjer närstående: ”Socialnämnden ska erbjuda stöd för att underlätta för de personer som vårdar en närstående som är långvarigt sjuk eller äldre eller som stödjer en närstående som har funktionshinder”. Lagändringen innebär att socialnämnden är skyldig att erbjuda stöd för att underlätta för de personer som vårdar och stödjer anhöriga. Stödet är en skyldighet för kommunen men medför ingen rättighet för den enskilde. Anhörigvård är ett frivilligt åtagande för den anhörige. Den enskilde ger sitt tillstånd för att anhöriga/närstående ska få vara delaktiga i vården/omsorgen. Enligt Socialstyrelsen utfördes år 2000 ca 70 % av all äldreomsorg i samhället av anhöriga/närstående.

I Stockholms stads nuvarande riktlinjer för handläggning av ärenden enligt SoL och LSS (lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade) ska staden ge stöd och avlastning till dem som vårdar anhöriga/närstående och stödet kan bla. bestå av avgiftsfri avlösning i hemmet max fyra timmar/vecka. Under de senaste åren har stadsdelsnämnderna utvecklat anhörigstödet med hjälp av stimulansmedel. Tio stadsdelsnämnder har anhörigkonsulenter, vilka ansvarar för anhörigfrågor och utgör en länk mellan kommunen och de anhöriga. I några stadsdelar ligger ansvaret på t.ex. en biståndshandläggare. För att kompensera kommunerna för det åtagande som lagändringen innebär får de 300 mnkr i stimulansmedel inför år 2010. Dessa medel utbetalas av Socialstyrelsen utan ansökningsförfarande, enligt samma kriterier som det kommunala utjämningsbidraget. Medlen ska användas till fortsatt utveckling av stöd till anhöriga.

Ärendet

Äldreförvaltningen har tagit fram ett förslag till en övergripande anhörig/närståendepolicy för Stockholms stads äldreomsorg. Den ska vara vägledande för stadsdelsnämndernas arbete för att ge stöd och hjälp till anhöriga/närstående som vårdar en person som är 65 år eller äldre. Policyn omfattar förhållningssätt, bemötande och vilka insatser som finns. Det betonas att de anhöriga ska ses som en resurs.

Målgruppen beskrivs genom flera begrepp. Begreppet *anhörig* förutsätter i juridisk mening att det finns någon form av släktskap mellan de berörda. Lagtexten använder begreppet *närstående*, som är vidare. Det är inte ovanligt att vänner och grannar stödjer den enskilde, som behöver vård och omsorg och det är den person som har behovet av vård och omsorg som avgör vem som är närstående. Policyn omfattar alla som vårdar/hjälper en person 65 år eller äldre, oavsett släktskap eller relation och därför används begreppet *anhörig/närståendepolicy* i förslaget.

Begreppet *stöd* innebär bemötande, information, kunskap, råd, avlösning, hjälpmedel och hemtjänst. Stöd innebär insatser som syftar till att underlätta fysiskt, psykiskt och socialt för de personer som vårdar/stödjer en närstående. Policyn beskriver vilka stödinsatser som ska erbjudas anhöriga/närstående. Det finns generella och riktade stödinsatser beroende på om den som vårdas bor i ordinärt boende eller på vård- och omsorgsboende. I policyn finns också en stödplan för den anhörige/närstående som upprättas vid behov.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom äldreförvaltningen i samråd med anhörigkonsulenter och därefter inom stadsdelsförvaltningens äldreomsorgsavdelning. Stadsdelsnämndens pensionärsråd har tagit del av ärendet 2010-03-01. De fackliga representanterna delges 2010-03-02 och samråd med landstinget sker 2010-03-02.

Sammanfattning av äldreförvaltningens synpunkter

I Stockholms stad finns idag både biståndsbedömda stödinsatser och insatser i form av stödgrupper, anhörigkonsulenter, anhörigombud m.m. Det är angeläget att stödinsatserna är så likvärdiga som möjligt över staden, även om de ska erbjudas utifrån individens behov. Alla som arbetar inom äldreomsorgen bör också ha ett gemensamt förhållningssätt och bemötande i kontakterna med anhöriga/närstående. Alla anhöriga som kommer i kontakt med äldreomsorgen ska uppleva att de får ett bra bemötande. De anhöriga har en viktig roll att i samverkan med äldreomsorgen utveckla bra helhetslösningar för de äldre. De anhöriga ska få vara delaktiga i omsorgen om de önskar. Det är viktigt att anhörigstöd utförs på frivillig basis.

Begreppet anhöriga och närstående

Många äldre får stöd och hjälp av andra än de som är närmast anhöriga. Därför bör begreppet *anhörig/närstående* användas, för att tydliggöra att policyn omfattar även den som inte är släkt med den enskilde som behöver vård/omsorg.

I en enkät riktad till anhöriga genomförd av äldreförvaltningen framgick att 62 % ansåg att de fick den hjälp och det stöd de behöver i sin vardag. När det gäller stödinsatser efterfrågades bl.a. avlösning kvällar/helger och egen eller gemensam rekreation. Andra önskemål var t.ex. samtal med kurator eller anhörigkonsulent. Äldreförvaltningen har tagit hänsyn till framkomna önskemål i arbetet med att utforma anhörig/närståendepolicyn. Det är viktigt att en flexibilitet och lyhördhet finns, när stödinsatser till anhöriga/närstående utformas.

Anhörigkonsulent

I Stockholms stad har tio stadsdelsnämnder en anhörigkonsulent, som svarar för insatser som inte är myndighetsutövning. Konsulenterna ska ta tillvara den närståendes intressen, ge råd, stöd och information både till grupper och enskilda, samt samverka med

frivilligorganisationerna. Äldreförvaltningens bedömning är att det bör finnas tillgång till en anhörigkonsulent i varje stadsdelsnämnd.

Nationell statistik och dokumentation

I regeringens proposition (2008/09:82) framhålls vikten av nationell statistik och information om antal och vilka stödåtgärder som erbjudits och getts till anhöriga. Detta kan innebära förändrade dokumentationskrav, vilket kan betyda att även serviceinsatser, som inte är biståndsbedömda ska dokumenteras. Idag finns inte något övergripande ärendehanteringssystem för anhörigkonsulenter, då deras råd och stöd inte är dokumentationspliktiga enligt dokumentationsförordningen (SOSFS 2006:5). Dock ska anhörigkonsulenter fortsätta att föra anteckningar och upprätta en stödplan enligt bifogad mall, även om dessa inte betraktas som journalhandlingar.

Ekonomi

Äldreförvaltningen räknar med att ökade kostnader för anhörigstöd kan finansieras inom ramen för stimulansmedel. Det finns redan idag möjlighet till kontakter mellan anhöriga, utsedd kontaktperson och sjuksköterska eller chef, men dessa bör bli mer regelbundna.

Utbildning

Den nya lagens intentioner är att i ökad utsträckning uppmärksamma de anhöriga på ett positivt sätt och underlätta deras situation genom individuellt inriktade insatser, så att de känner trygghet såväl för den äldre som för sig själva. För att införa detta synsätt samt stadens anhörig/närståendepolicy i stadens verksamheter planerar äldreförvaltningen att erbjuda en utbildning för samtliga biståndshandläggare och anhörigkonsulenter. Det planeras även en halv seminariedag för kommunala och privata utförare.

Anhörig/närståendepolicyn ska spridas till hela äldreomsorgen och publiceras på stadens webbplats www.stockholm.se. Anhöriga ska informeras via en särskild broschyr och information kommer att finnas på olika språk.

Förvaltningens synpunkter

Förvaltningen har tagit del av bilagda förslag till anhörig/närståendepolicy och bedömer att det är väl genomarbetat. Förvaltningens uppfattning är att förslaget till policy kan öka möjligheterna att stödinsatser blir så likvärdiga som möjligt över staden, även om de ska erbjudas utifrån individens behov. Policyn anger att alla som arbetar inom äldreomsorgen bör ha ett gemensamt förhållningssätt och bemötande i kontakterna med anhöriga/närstående, vilket är positivt. Därtill är det angeläget att alla anhöriga som kommer i kontakt med äldreomsorgen ska uppleva att de får ett bra bemötande. De anhörigas medverkan är viktig för att utveckla bra helhetslösningar för de äldre. De anhöriga ska vara delaktiga i omsorgen om de önskar.

Det är också viktigt att kunna redovisa hur många personer som erbjuds anhörigstöd och vilken typ av stöd, varför det bör finnas en beredskap att lämna uppgifter till kommande nationell statistik, genom regelbunden dokumentation. Anhörigvårdare har i sina kontakter med anhörigkonsulenter framfört önskemål om en större flexibilitet vad tidsförläggningen av insatsen avlösning under kvällar/helger.

Pensionärsrådet instämmer i vikten av att anhörigkonsulenter samverkar med frivilligorganisationerna, men betonar särskilt nödvändigheten av ett kunskapstillskott vid frivilliginsatser.

Bilagor

1. Anhörig/närståendepolicy för äldreomsorgen i Stockholms stad
2. Protokollsutdrag från äldrenämndens sammanträde den 15 december 2009